

När orden är som slag –

Unga nicaraguanska kvinnors beskrivningar av våld
och sexuellt risktagande i en parrelation.

Socionomprogrammet
Vårterminen 2009
C-uppsats
Författare: Linnea Enander
Handledare: Viveka Enander

Abstract

Titel: När orden är som slag – unga nicaraguanska kvinnors beskrivningar av våld och sexuellt risktagande i en parrelation.

Författare: Linnea Enander

I Nicaragua utsätts varannan kvinna för fysiskt våld av en partner vid minst ett tillfälle under sin livstid. Ca 60 % av Nicaraguas befolkning är under 17 år och vart fjärde nyfött barn föds av en mamma som är under 18 år.

Syftet med denna studie var att undersöka hur unga nicaraguanska kvinnor beskriver det våld de har utsatts för av en partner och hur våld i nära relationer påverkar unga kvinnors möjligheter att bestämma över sin sexualitet och användningen av preventivmedel. Syftet var också att undersöka vad som finns skrivet om detta ämne i tidigare forskning.

Datainsamlingen genomfördes med hjälp av kvalitativ forskningsmetod i form av djupgående intervjuer med unga kvinnor som upplevt våld i en parrelation. Dessutom gjordes litteraturstudier av tidigare forskning.

Litteraturstudien visade att våld i nära relationer reducerar unga kvinnors möjligheter att bestämma över sin sexualitet och reproduktiva hälsa, vilket även bekräftades av djupintervjuerna. Resultaten pekar även på att sambandet mellan våld i nära relationer och sexuellt risktagande är ett komplext fenomen som inte bara påverkas av våldet i sig, utan också av andra aspekter såsom förekomsten av sociala konstruktioner och normer kring kön och sexualitet i det nicaraguanska samhället.

Nyckelord: Nicaragua, våld mot kvinnor, ungdomar, sexualitet.

Prolog

Bussen skumpar fram längst den torra grusvägen, sand rörs upp och virvlar in genom de öppna fönstren. Hettan är kvävande och bussen proppfull men chaufförens hjälpreda envisas med att klämma in fler. Hud klibbar mot hud, smutsiga barnfötter står ovanpå vuxnas; huller om buller. Två unga mammor håller varsitt barn i famnen och har ytterligare tre kring benen. De delar ut klubbor i färgglada färger till barnen; kanske går resan lite fortare då.

Jag befinner mig i Nicaragua, ett av Centralamerikas fattigaste länder. Trots rikliga naturtillgångar har landet inte lyckats ta sig ur fattigdomen, kanske främst på grund av långa perioder av krig samt ett flertal naturkatastrofer.

Nicaragua är barnens land; cirka 60% av befolkningen är under 17 år. När jag anländer till Nicaragua är det i syfte att skriva C-uppsats kring våld i tonårsrelationer och sexuellt risktagande och jag har därmed en viss förförståelse kring den demografiska situationen. Trots det blir jag förundrad över hur många barn det finns här; fattiga barn som säljer tuggummi eller tigger, välkammade barn med ren och prydlig skoluniform, alla leker och busar de, cyklar, springer runt på gator och torg; de är överallt!

Lika förvånad som jag blir över dessa mängder av barn, blir jag när jag ser unga tonårstjejer med stor mage eller barn i famnen. Jag kan inte låta bli att stirra; ”Hur gammal kan hon vara? Kan ju inte vara över 15”. I Nicaragua föds vart fjärde barn av en kvinna under 18 år så det är inte märkligt att jag upplever mig se dem överallt.

Sedan 2006 styr Daniel Ortega och det sandinistiska partiet FNSL landet. Sandinisterna är vänsterinriktade men till följd av en koalition med konservativa grupper införde Ortega totalt abortförbud i landet 2006. Hur många kvinnor som dött till följd av abortförbudet är oklart, men svenska utrikesdepartementet uppger att dödsorsaken hos var tredje avliden kvinna i fertil ålder är relaterad till osäkra aborter.

Barnen är Nicaraguas framtid men även dess fall; landets unga befolkning föder fram barn de inte kan försörja. Visserligen är grundskolan i Nicaragua numera gratis, vilket möjliggör att alla barn kan få utbilda sig, problemet är dock att föräldrar med många barn ibland använder sina barn som arbetskraft för att kunna överleva och skickar ut barnen för att t.ex. sälja varor istället för att gå i skolan.

Det låga användandet av preventivmedel bland Nicaraguas unga befolkning leder inte bara till tidiga graviditeter utan även till en ökad av spridning av HIV och STD/STI (*sexually transmitted diseases/ infections*).

Ett annat hinder för landets utveckling är förekomsten av våld mot kvinnor. Våldet innebär i många fall att kvinnor utesluts från samhällets sociala arenor då de inte tillåts eller inte vågar utbilda sig, söka arbete eller delta i utvecklingsprojekt, vilket förhindrar såväl en demokratisk som en ekonomisk utveckling i landet.

Vad har då de många barnen i Nicaragua att göra med våld i nära relationer? Uppsatsen du håller i din hand har som syfte att försöka ta reda på vilket förhandlingsutrymme kring användandet av preventivmedel som tonårstjejer har i en relation där de utsätts för våld.

Ett flertal tidigare studier har kommit fram till att det ofta finns ett samband mellan sexuellt risktagande och förekomsten av våld i en nära relation och att förekomsten av olika former av våld påverkar kvinnors möjligheter att bestämma över sin kropp och användandet av preventivmedel. Dessa studier utgör dock enbart ett fåtal och ytterligare forskning kring fenomenet är nödvändigt.

Tack...

Till Cecilia Lindblom på vänortsföreningen Lund- León som hjälpte mig med kontakter i Nicaragua. Tack även till mamma Agneta som korrekturläst och handledare Viveka Enander för hennes uppmuntrande mejl. Till sist ett stort tack till organisationerna Svalorna, Asociación Miriam och Las Tías som hjälpte mig att finna informanter, samt självklart till mina informanter som ställde upp på att bli intervjuade och dela med sig av sina svåra upplevelser.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Beskrivning av problemområde samt tidigare forskning	1
Våld mot kvinnor	1
Vad är våld mot kvinnor?	1
Att lämna en våldsam relation	3
Sexuellt risktagande	4
Kopplingen mellan våld och sexuellt risktagande	5
Syfte och frågeställning	8
Teoretisk referensram	9
Olika förklaringsmodeller till mäns våld mot kvinnor	9
Feministisk teori om mäns våld mot kvinnor	11
Metod	14
Resultat och analys	22
Olika former av våld	22
Psykiskt våld – när orden är som slag	23
Svartsjuka och kontroll	24
Från nyförälskelse till våld	25
Att lämna eller stanna kvar	26
Förhandlingsutrymme kring sex	29
Våld och förhandlingsutrymme	29
Sociala konstruktioner kring kvinnlighet och moderskap	31
Preventivmedel och makt	32
Alkohol och droger	33
La prueba del amor	34
Sammanfattande diskussion	36
Referenser	38
Bilaga	
Bilaga 1: Intervjuguide	41
Bilaga 2: Samtyckesblankett	42

Beskrivning av problemområdet samt tidigare forskning

Våld mot kvinnor

Under de senaste åren har våld mot kvinnor i Nicaragua uppmärksammats som ett allvarligt problem i landet. Utrikesdepartementets rapport avseende mänskliga rättigheter (Utrikesdepartementet 2007) uppger att Nicaragua är det land i Latinamerika med högst förekomst av familjevåld och att sexuella övergrepp mot kvinnor och flickor är vanligt förekommande. Detta beskrivs som ett av landets allvarligaste brott mot de mänskliga rättigheterna. Rättsväsendet har dock ingen erfarenhet eller utbildning inom detta område varför få döms till straff trots att anmälningarna om övergrepp och våld ökar för varje år (Utrikesdepartementet 2007).

Ellsbergs (2000) forskningsrapport kring våld mot kvinnor i Nicaragua visar att hälften av alla kvinnor i Nicaragua utsätts för fysiskt våld av en partner vid minst ett tillfälle under sitt liv samt att en av fem kvinnor blir allvarligt fysiskt skadade av sin partner varje år. Ellsberg fann att våld mot kvinnor är ett utbrett problem som förekommer bland alla samhällsgrupper oavsett socioekonomisk bakgrund.

Vad är våld mot kvinnor?

Vad som menas med våld och vad det innebär är konstruerat på ett kulturellt och ett socialt plan. Våld mot kvinnor existerar både på ett mellanmänsklig och på en strukturell nivå då själva handlingen är mellanmänsklig men kan vara en del i ett socialt och strukturellt mönster av våld, något som är genomgripande för våld mot kvinnor i nära relationer (Hearn 1998).

Begreppet ”våld mot kvinnor” definieras av Heise (Heise et.al 1999) som olika former av skadliga beteenden som riktas mot kvinnor och flickor på grund av deras kön.

1993 kom den första offentliga definitionen av mäns våld mot kvinnor genom FN:s deklaration (Deklaration on the Elimination of Violence Against Women). Enligt deklarationen innebär och inkluderar våld mot kvinnor följande:

Any act of gender-based violence that results in, or is likely to result in physical, sexual or psychological harm suffering to women, including threats of such acts, coercion or arbitrary deprivations of liberty, whether occurring in public or private life.

Ur deklARATIONEN framgår att definitionen inkluderar våld mot kvinnor utfört såväl inom familjen som på en samhällsnivå, som t.ex. trafficking, våldtäkt i krig och traditionella seder såsom könsstympning.

Ibland används begreppet "könsbaserat våld" för att markera att det har med förtryck av kvinnor på en samhällelig nivå att göra. I flera kulturer finns normer och sociala institutioner som upprätthåller och legitimerar våld mot kvinnor. Samma handling som anses vara brottslig då den utförs mot en granne eller en anställd, anses inte vara det då den utförs mot en kvinna inom en relation eller familj (Heise et.al, 1999).

Inom vetenskapen brukar våld mot kvinnor delas in i olika former: psykiskt, fysiskt, sexuellt och ekonomiskt våld. Fysiskt våld brukar ofta definieras och mätas genom "The Conflict Tactic Scale", utvecklad av Strauss, eller andra snarlika modeller. Skalan utgörs av nio olika former av fysiskt våld varav de sex sista anses vara våld av allvarligt slag. Skalan börjar med våld i form av att till exempel bli knuffad, få saker kastade på sig eller bli slagen med öppen hand. De sista punkterna på skalan utgörs av allvarligt våld såsom att bli strypt, hotad eller skadad av vapen (Crowell, Burgers et.al 1996). Kritik har dock riktats mot dessa skalor bland annat för att de utgår ifrån att våld förekommer i samband med att en konflikt uppstår mellan kvinnan och mannen och att våldet är en form av "förhandling" inom konfliktens ramar. Detta förhållningssätt ses som problematiskt av framförallt feministiska teoretiker som menar att våldet är en del av ett förtryck mot kvinnor i syfte att upprätthålla makt i förhållandet och inte något som uppstår till följd av en konflikt (Ellsberg 2000).

Psykiskt våld är den form som det forskats minst kring och psykiskt våld kan definieras som psykiska handlingar som leder till psykiskt lidande; detta är emellertid mer svårsmitt i jämförelse med det fysiska våldet. Exempel på psykiskt våld är exempelvis att muntligt trakassera kvinnan och få henne att känna sig värdelös, handlingar som begränsar kvinnans frihet såsom isolering från hennes sociala nätverk, extrem svartsjuka och ständig kontroll av kvinnans kontakt med omvärlden,

ständiga hot om separation eller otrohet samt förstörande av kvinnans personliga tillgångar (Crowell, Burgers et al., 1996). Andersen (2003) menar att psykiskt våld är extremt skadligt för offret och att det är det psykiska våldet snarare än det fysiska som leder till oro och rädsla och därmed ofta är en bakomliggande orsak till PTSD (Post Traumatic Stress Disorder).

Sexuellt våld brukar ofta likt fysiskt våld beskrivas med hjälp av grader av sexuellt tvång, från våldtäkt och sexuella trakasserier till icke-fysiskt tvång som t.ex. att psykiskt pressa kvinnan att ha sex mot hennes vilja. Då det första oftast är olagligt i de flesta samhällen är det andra ofta kulturellt accepterat (Crowell, Burgers et.al 1996).

De kvinnor som utsätts för fysiskt våld i en relation utsätts nästan alltid även av psykiskt våld och en tredjedel till hälften utsätts även för sexuellt tvång (Heise, Ellsberg et.al 1999).

Det finns antropologiska studier från småskaliga samhällen där våld mot kvinnor inte verkar existera vilket indikerar att våld mot kvinnor är ett inlärt beteende som är möjligt att motverka (Heise, Ellsberg et.al 1999, Ellsberg 2000).

Att lämna en våldsamt relation

Ellsberg (2000) fann att flera olika faktorer påverkar hur länge en kvinna stannar i en våldsamt parrelation. Ungefär 25% av kvinnorna i studien lämnade sin relation inom de första fyra åren efter det att våldet tog sin början och i 70% av fallen beräknades det vara troligt att kvinnorna skulle komma att lämna sin partner så småningom.

Jewkes et. al (2001) diskuterar kring varför tonåringar i Sydafrika tycks tolerera och stanna i förhållanden trots att de är dysfunktionella och präglas av våld. Ett svar kan enligt författarna finnas i det samhälle ungdomarna lever i, som präglas av arbetslöshet och brist på aktiviteter och arenor där ungdomar kan utvecklas och få självförtroende. Istället blir de sexuella relationerna en viktig arena för att kunna vinna respekt och status. För tonårstjejer kan sexuella relationer även innebära en materiell vinning, särskilt i relationer med äldre killar som ofta har bättre ekonomiska resurser, vilket kan förklara varför många stannar i en dysfunktionell relation.

Både Heise (1999) och Baret (2000) pekar på ett samband mellan att kvinnan saknar egen inkomst och att hon stannar kvar i ett våldsamt förhållande. Andra faktorer som kan utgöra anledningar till varför kvinnor stannar kan vara: stannar på grund av barnen, är känslomässigt beroende av sin partner, saknar socialt stöd av familj och vänner samt hopp om att partnern ska förändras (Heise 1999).

Barnett (2000) pekar på tidigare forskning som visar att det är en process att lämna ett våldsamt förhållande och att kvinnan måste göra vissa omvärderingar av sin relation innan hon är redo att lämna den. Dessa omvärderingar innebär bland annat en förståelse för att relationen är ohälsosam och att den inte kommer att bli bättre.

Holmberg och Enander (2004) beskriver kvinnors uppbrott som bestående av tre processer där det rent fysiska uppbrottet bara är en. Kvinnors känslomässiga uppbrott från sina förövare beskrivs av Holmberg och Enander som brytandet av ett traumatiskt band, sammanflätat av starka och motstridiga känslor – en process som kan sträcks sig över lång tid. Att rent kognitivt förstå att man har blivit misshandlad beskrivs vidare som ytterligare en process, som oftast följer efter det fysiska uppbrottet.

Sexuellt risktagande

Sexuellt risktagande hos ungdomar i Nicaragua är ett problem som uppmärksammas allt mer. Utrikesdepartementets rapport avseende mänskliga rättigheter beskriver hur HIV ökat de senaste åren speciellt bland unga kvinnor vilket tros hänga ihop med förekomsten av könsbaserat våld mot denna grupp (Utrikesdepartementet 2007).

Berglund (2008) finner förklaringar till ungdomars sexuella risktagande i de sociala konstruktioner och normer som råder i det nicaraguanska samhället. En av dessa konstruktioner är ”La pruba del amor” (beviset på kärlek) vilket innebär att ge sig sexuellt åt en man är det yttersta beviset på kärlek. Berglund fann att denna konstruktion gör att tonårstjejer pressas till sex av sina partners. Även Wood et.al (1998) studie kring tonårstjejer och sexuellt risktagande i Sydafrika uppmärksammar liknande sociala konstruktioner kring sexualitet; då sex anses vara det enda giltiga sättet att bevisa sin kärlek för en man och övertalas tonårstjejer att visa sin kärlek genom sex.

I intervjuer med unga tonårstjejer konstruerar Berglund (2008) förklaringsmodeller till tonårstjejjers sexuella handlande relaterat till maktfaktorer. En grupp av tonårstjejer uttrycker en maktlöshet och en resignation inför mannens sexuella drift som de inte upplever sig ha möjlighet att kontrollera. Inom denna kategori faller även de tjejer som uttrycker en rädsla för att partnern ska bli våldsam om de nekar till sex. Berglund drar slutsatsen att ojämlikhet mellan könen och förekomsten av våld mot kvinnor begränsar kvinnors möjlighet att påverka sin reproduktiva hälsa.

Forskning kring sexuellt risktagande bland tonårstjejer i Sydafrika fann att det generellt råder en bristande kommunikation kring sex mellan generationer (Woods et al 1998). Även Berglunds (2008) forskning pekar på detta, framförallt då det gäller tonårstjejer vilkas sexualitet det är tabu att tala om såväl inom som utanför familjen. Wood et. al (1998):s studie pekar även på att det finns ett glapp mellan teoretisk kunskap kring sex och sexuella handlande hos ungdomar, dvs. att de har kunskap kring sexuella frågor men inte omsätter dessa i praktiken av olika anledningar, som snarare har med sociala konstruktioner och maktförhållanden i relationer att göra än med faktiskt kunskap.

Kopplingen mellan våld och sexuellt risktagande

Wood et. al (1998) fann att sexuellt risktagande hos tonårstjejer i hög grad hänger ihop med förekomsten av psykiskt och fysiskt våld i heterosexuella parrelationer. En klar majoritet av informanterna i studien uppgav att de förhållanden under vilka de hade sex kontrollerades av partnern genom våld och/eller hot samt av anammandet av sociala konstruktioner gällande sexualitet vilka kvinnan förväntades lyda. Informanterna uppgav vidare att de inte hade möjlighet att prata om sex och preventivmedel med sin partner då detta skulle kunna uppfattas som att kvinnan var lösaktig. Både Heise (1999) och Fox et. al (2007) pekar på att användandet av kondom i många kulturer är förknippat med otrohet, promiskuitet och prostitution varför många kvinnor inte vill diskutera användandet av detta på grund av rädsla för sin partners reaktion. Fox et. al.(2007) fann i sin studie kring våldsutsatta kvinnor i Sydafrika att dessa kvinnor varken hade utrymme att kommunicera kring eller förhandla om säker sex just på grund av att de utsattes för psykiskt och fysiskt våld av sina partners.

Fox et. al fann även att det ofta finns en koppling mellan fysiskt och sexuellt våld på så vis att dessa former av våld ofta skedde i relation till varandra; vissa kvinnor utsattes för sexuellt tvång efter att de blivit utsatta för fysiskt våld medan andra blev utsatta för våld då de vägrat sex. Studien tar även

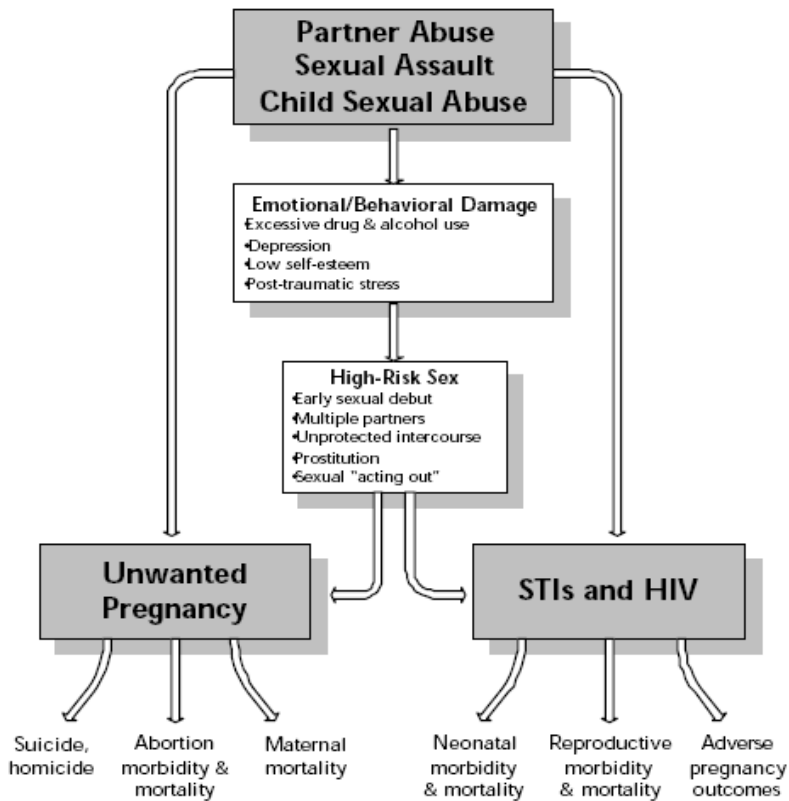
upp sambandet mellan ekonomisk kontroll och våld, då männen ofta hade kontroll över kvinnans ekonomiupplevde hon sig inte ha möjlighet att lämna relationen.

Jewkes et. al (2001) jämförde gravida tonårstjevers upplevelser av våld med ickegravidas upplevelser, även detta i Sydafrika. Resultatet visar att en större andel av de gravida kvinnorna hade sex på grund av rädsla eller hade sex mot sin vilja än de icke-gravida kvinnorna. Båda grupperna uppgav att de fruktade våld från sin partner eller att bli lämnade som en konsekvens om de sa nej till sex. Majoriteten av informanterna (ca 60%) uppgav att de någon gång blivit slagna av sin partner.

Författarna (Jewkes et. al 2001) drar slutsatsen att tonårstjejer i Sydafrikas möjligheter att undvika oskyddad sex var små och deras möjlighet att skydda sig mot STD/STI:s och oönskad graviditet genom användningen av kondom bedömdes vara obefintlig. Två studier från USA drar liknande slutsatser; tonårstjejer som utsatts för fysiskt och/eller psykiskt våld av en partner de dejtade/dejtats, har ett ökat sexuellt risktagande främst vad gäller minskad användning av kondom, jämfört med tonårstjejer som inte utsatts för våld (Silverman 2004, Teitelman 2008). De två nämnda studierna prövar tesen huruvida tonårstjevers upplevelse av sexuell kontroll i relationen är kopplat till användandet av kondom, vilket dock inte kunde fastställas av resultaten. Dock fann båda studier resultat som tyder på att tonårstjevers upplevelse av sexuell makt i relationen minskar vid förekomsten av våld. Silverman (2004) diskuterar kring hur tonårstjejer utsatta för våld troligen har mindre sexuell kontroll i relationen och mindre utrymme att förhandla kring användandet av kondom jämfört med tonårstjejer som inte utsatts för våld. Även Fox et.al (2007) diskuterar detta då deras studie fann att förhandling kring säker sex till och med kunde leda till än mer våld för vissa kvinnor.

Heise et.al (1999) presenterar en teoretisk modell som visar hur sexuellt våld i nära relationer indirekt eller direkt kan leda till oönskad graviditet och/eller STD/STI (*sexually transmitted diseases/ sexually transmitted infections dvs. könssjukdomar samt sexuellt överförbara sjukdomar*).

**Figure 2. Violence Against Women:
Direct and Indirect Pathways to Unwanted
Pregnancy and Sexually Transmitted Infections**

STI = sexually transmitted infection
HIV = human immunodeficiency virus (which causes AIDS)
Source: Adapted from Heise et al. 1995

Population Reports/CHANGE

(211)
Violence by intimate partners and sexual coercion harms women's reproductive health both directly, by causing unwanted pregnancies and STIs including HIV/AIDS, and indirectly, by causing emotional and behavioral damage that leads to a variety of risky se

Modellen visar hur våld mot kvinnor på olika nivåer indirekt eller direkt begränsar kvinnors förhandlingsutrymme kring sex och påverkar deras sexuella och reproduktiva hälsa. Fysiskt våld och sexuella övergrepp kan direkt leda till oönskad graviditet eller STI/SDI genom att kvinnan tvingas till sex eller inte vågar använda preventivmedel av rädsla för att det ska utlösa en våldsreaktion hos partnern. Modellen visar även hur sexuella övergrepp i barndomen indirekt kan leda till ett ökat sexuellt risktagande senare i livet.

Syfte och frågeställning

Syfte

Syftet med min uppsats är att ta reda på hur tonårstjejer som utsatts för eller utsätts för våld av sin partner beskriver sina upplevelser kring våld och i vilka former det tar sig uttryck i relationen. Jag vill även undersöka hur tonårstjejnarnas förhandlingsutrymme kring sex och framförallt deras möjligheter att skydda sig mot STD/STI:s och oönskad graviditet påverkas av förekomsten av våld. Till sist vill jag även ta reda på vad som finns skrivet i litteratur och tidigare forskning om ovanstående.

Frågeställning

1. Hur beskriver tonårstjejer sina upplevelser av det våld de utsatts för eller utsätts för av sin partner? Vilka olika former av våld beskriver tonårstjejnarna att de utsatts för?
2. Vilket förhandlingsutrymme kring sex beskriver tonårstjejer utsatta för våld att de har i relationen till sin partner?
3. Vad finns skrivet i litteratur och tidigare forskning om frågeställningarna ovan?

Teoretisk referensram

För att få en förståelse för mäns våld mot kvinnor som fenomen har jag studerat olika teorier som försöker förklara orsaken till mäns våld mot kvinnor. Nedan kommer jag att presentera en sammanfattning av de olika förklaringsmodeller som jag funnit mest förekommande. Därefter presenterar jag den teori som jag funnit mest lämpad för analysen av min studie, vilket är feministisk teori kring mäns våld mot kvinnor.

Olika förklaringsmodeller till mäns våld mot kvinnor

Naturalistiska förklaringsmodeller såsom evolutionsteori menar att mäns våld mot kvinnor har sin grund i extrem sexuell svartsjuka, vilket är ett biologiskt betingat beteende hos män som existerar i syfte att föra gener vidare och tillförsäkra sig faderskapet för sin avkomma. Kritiker har ifrågasatt biologins inflytande över den moderna människan och menar att det krävs flera aspekter för att förklara fenomenet. Forskare inom naturalistiska förklaringsmodeller medger dock att evolutionsteorin inte enbart kan förklara mäns våld mot kvinnor (Crowell et.al 1996).

Neuropsykologisk teori förklarar mäns våld mot kvinnor ut ett biologiskt perspektiv och menar att en viss kombination av gener och/eller hormonnivåer såsom testosteron, påverkar benägenheten till våldsamt beteende hos män. Kritik har dock riktats mot dessa teorier då det är oklar huruvida höga nivåer av hormoner som testosteron utlöser aggressivitet eller tvärtom är en följd av ett aggressivt beteende. Mycket av de bevis som den neuropsykiatriska forskningen funnit för att det finns ett samband mellan biologiska faktorer och våldsamt beteende bygger på studier av djur, vilket gör att resultaten inte går att fastställa som gällande för människor (Crowell et.al 1996, Hearn 1998).

Psykoanalytisk teori ser mäns våld mot kvinnor som något som orsakas av inre orsaker, till exempel personlighetsstörning, trauman i barndomen och försvarsmekanismer. Psykoanalytisk teori har blivit mycket kritiserad för att enbart se inre och determinerade orsaker till våld och därmed inte se människan i sitt sociala sammanhang. Kritik har även riktats mot det faktum att psykoanalytisk forskning ibland enbart fokuserat på kvinnan som offer då studier pekat på att vissa kvinnor söker sig till våldsamma förhållanden på grund av exempelvis upplevelser av våld i barndomen (Hearn 1998).

Socialisationsteori menar att vi människor socialiseras till olika beteenden genom de sociala

institutioner som vi lever inom. Familjen är den första källan till socialisation och flera studier visar att det finns en relation mellan våldsamt beteende i vuxen ålder och upplevt våld eller omsorgssvikt i barndomen. Crowell et.al 1996 lyfter fram forskning som visar att en tredjedel av de barn som utsätts för eller blivit vittne till våld i barndomen blir våldsamma som vuxna. Sexuella övergrepp i barndomen har också visat sig vara en riskfaktor för sexuellt våldsbeteende i vuxen ålder. Även uppväxtförhållanden i patriarkala familjer med traditionella könsroller har visat sig leda till våldsamt beteende i högre grad än hos män som växt upp i mer jämlika familjer (Crowell et.al 1996). Huruvida barn som bevittnat våld mellan föräldrarna i barndomen direkt lär in detta beteende har diskuterats inom forskningen. Vissa forskare menar att det framför allt är den traumatisering det innebär att bevittna våld som leder till våldsamt beteende i vuxen ålder, snarare än att vara en direkt inläring av ett beteende (Hearn 1998).

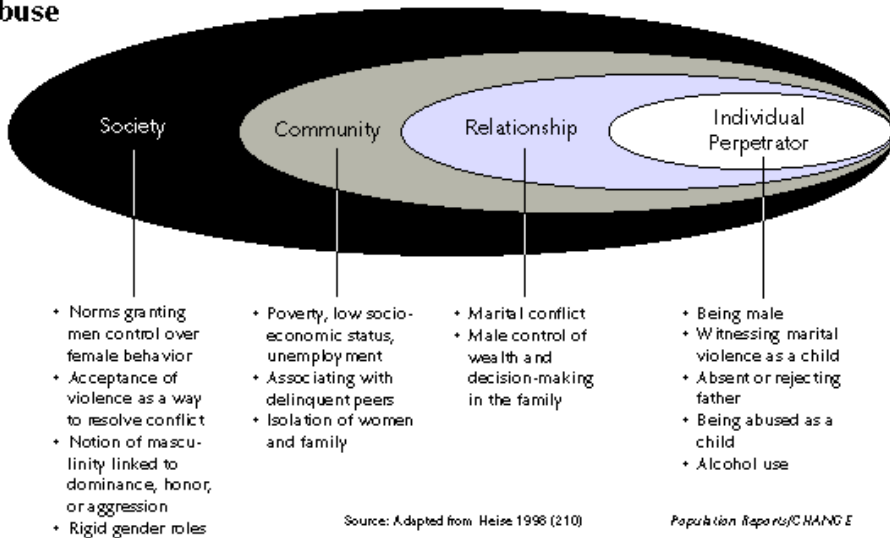
Maktteorier förklarar mäns våld mot kvinnor som en strategi för män att upprätthålla ett behov av att kontrollera kvinnor och som ett redskap för att behålla makt. Flera teoretiker menar dock att förhållandet mellan makt och våld är mer komplicerat än så men att makt och kontroll ändå är den faktor som starkast ligger bakom förekomsten av våld.

Ytterligare en förklaringsmodell försöker förklara fenomenet ur ett kulturellt perspektiv, men hjälp av begrepp såsom könsroller, könsscheman och attityder. Det handlar om att vissa män tar till sig vissa kulturella myter som rättfärdigar våld som en strategi för att lösa konflikter (Crowell et.al 1996).

Flera forskare har även sammanställt multiförklaringsmodeller där de har försökt utröna gemensamma faktorer som i kombination med varandra kan ligga till grund för ett våldsamt beteende, såsom till exempel förekomsten av våld i familjen under uppväxten, drogmissbruk, personlighetsdrag, kulturella normer kring våld och demografiska faktorer.

Heise et al. (1999) presenterar en ekologisk förklaringsmodell som visar hur mäns våld mot kvinnor har sin grund i olika faktorer som existerar på olika nivåer i den sociala miljön. Modellen består av fyra cirklar; ("samhälle", "gemenskap", "relation" och "den individuella gärningsmannen") som alla innehåller olika riskfaktorer. Forskning visar att ju fler faktorer som är uppfyllda i respektive cirkel desto mer ökar risken för att mannen ska vara våldsam mot sin partner.

Figure 1. Ecological Model of Factors Associated with Partner Abuse

Feministisk teori om mäns våld mot kvinnor

Feministisk teori menar att förekomsten av mäns våld mot kvinnor inte har med individuella relationer eller egenskaper att göra utan är något som är socialt skapat. Gemensamt för feministisk teori kring mäns våld mot kvinnor är uppfattningen om att våldet utgör en form av social kontroll av kvinnor och att det individuella våldet är en del av ett strukturellt förtryck som har med patriarki och makt att göra. I ett patriarkalt samhälle befinner sig kvinnor i en underordnad position vilket legitimeras av såväl sociala strukturer som ideologier.

I många kulturer och samhällen råder kulturella normer och värderingar som legitimerar och upprätthåller våld mot kvinnor. Även sociala institutioner såsom ett samhälles rättssystem kan fungera som upprätthållande av våld mot kvinnor då det våld som sker mot en främling på gatan leder till straff, men när samma våldshandling sker mot en kvinna inom hemmets väggar är straffet lägre eller till och med obefintligt (Heise et. al 1999).

Ellsberg (2000) refererar till en etnografisk studie som visar hur förekomsten av fyra patriarkala kännetecken ökar förekomsten av våld mot kvinnor i ett samhälle. Dessa är: ekonomisk ojämlikhet

mellan män och kvinnor, en acceptans för och ett mönster av att använda våld för att lösa konflikter, manlig auktoritet och beslutsfattande i hemmet samt restriktioner kring kvinnors rätt till skilsmässa. Kopplingen mellan ekonomisk ojämlikhet och våld mot kvinnor bekräftas enligt Ellsberg även av andra forskningsrapporter.

Mäns våld mot kvinnor förstås på så vis som en kontroll över kvinnor för att upprätthålla den patriarkala strukturen (Hearn 1998) och vissa teoretiker menar att våld mot kvinnor tenderar att öka i tider då kvinnor gör uppror mot det patriarkala systemet (Kelly 1988).

Inom feministisk teoribildning ses mäns våld som sammankopplat med negativa attityder till kvinnor, samt traditionella och patriarkala uppfattningar kring att män bör vara dominanta och överordnade kvinnan. Förekomsten av våld förklaras vara en sista utväg för män som saknar andra alternativ till att lösa konflikter i relationen eller för att uttrycka sig (Hearn 1998). Även Walby (1999) tar upp att många feministiska teoretiker menar att män socialiseras till att vara dominanta och macho och därmed lär sig att använda våld för att lösa konflikter.

Makt

Begreppet makt diskuteras inom feministisk teori såväl på en mellanmännisklig nivå som på en social, strukturell och ideologisk nivå. Kelly (1988) definierar makt som en relation som strukturerar samspelet mellan män och kvinnor på alla områden av samhällslivet, snarare än att vara en individuell egenskap.

Kelly (1988) menar att till skillnad mot andra förtryckta grupper i samhället så förväntas kvinnor klara av att leva i en relation med och visa kärlek och respekt för dem som förtrycker dem. Även Heise (1999) betonar att våld mot kvinnor skiljer sig från annat mellanmänniskligt våld då kvinnan är både emotionellt och ofta även ekonomiskt beroende av sin förövare. Detta innebär att förtrycket är än mer genomgripande men även mer dolt än förtryck mot andra grupper.

Det ojämlika maktförhållandet mellan män och kvinnor försöker inom feministisk teori ofta förklaras med hjälp av begreppet "Combination of level power" vilket innebär att män har makt enbart genom att vara just män. Denna makt förstärks ytterligare av vissa sociala roller som innebär auktoritet såsom "make", "pappa" och "chef". Trots att skillnader i socioekonomisk status innebär

att vissa män besitter färre av dessa roller än andra, kommer de ändå alltid att ha mer makt än sina kvinnliga motsvarigheter (Kelly 1988).

Sexualitet

Inom feministisk teori, framför allt inom s.k. radikalfeminism, menar man att kontrollen över kvinnors sexualitet är huvudaspekten i förtrycket av kvinnor. Detta då kontrollen över sexualiteten fungerar som en social kontroll över kvinnans självständighet och frihet.

Feministiska teoretiker talar även om sexualitet som en social konstruktion som baseras på mäns erfarenheter och definitioner vilket i sin tur legitimerar användandet av sexuellt tvång mot kvinnor. Kelly (1988) menar att mäns sexualitet kulturellt konstrueras som sammanlänkat med aggression. Inom feministisk forskning talar man om att "the concept of sexuell access" vilket innebär att det finns en föreställning om kvinnan som ett tillgängligt objekt. Detta synsätt förstärks av en naturalistisk föreställning om att män styrs till handlingar av sin sexuella drift. "The concept of sexuell access" handlar även om föreställningen om att en man har en allmängiltig rätt till sexuell tillgänglighet och en exklusiv rätt till sin partner vilket även rättfärdigar användandet av våld om han inte får detta.

Social kontroll

Kelly (1988) skriver att gemensamt för feministisk teori är uppfattningen om att sexuellt våld är en form av social kontroll och tvång över kvinnors frihet och självständighet. Kelly skriver vidare att förekomsten av sexuellt våld kan leda till att kvinnor utvecklar strategier för att undvika att utsättas för våld, vilket begränsar kvinnors möjlighet till rörlighet i samhället. Vidare styr förekomsten av sexuellt våld kvinnors beteenden och rutinmässiga handlingar. Även Crowell et.al (1996) tar upp att just rädsla för våld och då särskilt våldtäkt styr samtliga kvinnors liv på ett eller annat sätt.

Begreppen makt, sexualitet och social kontroll utgör huvudaspekterna i den feministiska förståelsen av mäns våld mot kvinnor.

Metod

I detta kapitel redogör för hur jag gått tillväga då jag samlat in mitt material under forskningsprocessens gång.

Valet av kvalitativ metod

Mitt syfte med uppsatsen var från första början att jag enbart skulle samla in mitt datamaterial genom kvalitativa forskningsintervjuer. Då jag visste att jag ville beskriva människors personliga berättelser och upplevelser kring ett fenomen snarare än mätbara fakta var valet lätt och motiverades av både Kvale (1997) och Larsson (2005) som båda skriver att kvalitativa metoder har fått en stark position inom feministisk forskning då den ofta har som syfte beskriva kvinnors vardagsvärld och väcka en förståelse för kvinnors situation och livsvillkor.

Planering av datainsamling

Inför uppsatsskrivandets början planerade jag att genomföra semistrukturerade intervjuer med 5–6 informanter. Jag konstruerade en intervjuguide med vissa fasta teman i form av begrepp och frågor men lämnade även utrymme för flexibilitet för omstrukturering och tillägg av frågor under intervjuens gång, vilket enligt Kvale (1997) är vad som karakteriserar en semistrukturerad intervju. Jag skrev först intervjuguiden på svenska och översatte den senare till spanska för att inte behöva översätta frågorna under intervjuernas gång.

Urval

Syftet med min datainsamling var att genomföra intervjuer med 5–6 nicaraguanska unga kvinnor mellan 14 och 18 år som upplevt våld i ett parförhållande. Av anledningar som jag beskriver under följande rubrik genomförde jag dock enbart tre intervjuer.

Informantkris

I god tid innan uppsatsskrivandets början tog jag kontakt med en organisation i Nicaragua som arbetar med barn och ungdomar. Föreståndaren för organisationen var mycket vänlig och sade sig vara villig att fungera som min kontaktperson i landet. Min första dag i Nicaragua berättade jag om syftet med uppsats och min kontaktperson sa att hon skulle ordna fem informanter för intervjuer två veckor senare. För att bredda urvalet och försäkra mig om att verkligen få ihop tillräckligt antal informanter började jag även kontakta andra organisationer på egen hand. Jag konstruerade också

en informationsblankett på spanska om min uppsats samt kontaktuppgifter, som jag satte upp på platser som skolor, sjukhus och frivilligorganisationer.

Två veckor senare, på den utlovade intervjudagen, visade det sig att min kontaktperson samlat ihop informanter med en rad olika erfarenheter av våld och inte med erfarenhet av våld i en parrelation. Situationen blev känslomässigt jobbig både för mig och vissa av informanterna, som förberett sig på att bli intervjuade och tala om sina svåra upplevelser. Jag fick reda på att vissa av informanterna i princip aldrig tidigare hade talat om de övergrepp de varit utsatta för och jag fattade dessvärre misstanke om att min kontaktperson såg mig som en slags gratis psykologhjälp.

Efter denna turbulenta upplevelse gjorde jag mitt bästa för att skrapa ihop informanter på egen hand. Totalt fick jag ihop tre informanter vilket egentligen är alldeles för litet, men ett antal som jag trots allt är stolt över. Att få tag i tre informanter krävde oerhört mycket tid och energi då jag åkte hit och dit mellan olika organisationer och ungdomsgrupper och på min ibland lite bristande spanska försökte förklara vem jag var, vad jag ville och i många fall; varför jag nödvändigtvis var tvungen att skriva om deras land, finns det inget våld i Sverige kanske? De allra flesta var dock oerhört vänliga och hjälpsamma, vilket även det ibland innebar ett problem. Efter några missöden började jag förstå att människor inte gärna ville säga att de inte kunde lösa mitt problem och därför istället lovade mer än de kunde hålla.

På grund av bristen på informanter var jag tvungen att i högre grad bygga uppsatsen på litteraturstudier. Materialet för analysen bygger därför främst på tidigare forskning som redogör för vad som finns skrivet om det fenomen jag undersöker, det vill säga tonårstjejers upplevelser av våld i en parrelation samt deras förhandlingsutrymme kring sex. Analysen har jag strukturerat efter vad som är återkommande i litteratur och forskning och som jag funnit mest väsentliga för min studie. Resultat från tidigare forskning speglar jag med exempel från mitt intervjumaterial och analyserar med utgångspunkt från mina teoretiska referensramar.

Litteratursökning

Min teoretiska kunskap om det fenomen jag studerar samt det material som utgör underlag till min litteraturöversikt har jag fått genom att göra litteratursökningar. Samtliga litteratursökningar har gjorts via Göteborgs Universitetsbiblioteks hemsida där det finns en mängd länkar till olika databaser och vetenskapliga tidningar.

Jag började mina litteraturstudier genom att söka i katalogen GUNDA samt LIBRIS och använde mig av sökordet "Nicaragua", vilket jag kombinerade med följande; "violence", "våld mot kvinnor" "adolescents", "sexuality" m.fl. I inledningsskedet visste jag inte riktigt exakt vad min uppsats skulle handla om vilket gjorde att jag i början sökte brett och läste en hel del grundläggande litteratur och fakta om Nicaragua samt generellt om våld mot kvinnor.

När jag efter en tids arbete hade arbetat fram en mer specificerad uppsatsidé började jag göra mer specificerade sökningar. Jag insåg att LIBRIS och GUNDA inte var tillräckligt omfattande databaser och sökte mig därför till SOCIAL SERVICES ABSTRACT där jag använde mig av verktyget "Combine Searches" vilket innebar att jag kombinerade olika sökresultat med varandra i syfte att få ett mindre omfattande resultat. Jag kombinerade sökningar mellan begrepp såsom: "adolescents", "sexuality", "domestic violence".

Genom Göteborgs Universitetsbibliotek hittade jag även den elektroniska tidningen "Journal of interpersonal violence" där jag gjorde sökningar på liknande begrepp som ovan.

Jag upplevde det som mycket givande att söka litteratur på ovanstående sätt och blev förvånad över hur mycket vetenskapliga texter som finns skrivna om det fenomen jag studerar. Jag upplevde även att min litteratursökning var framgångsrik på så vis att jag lyckades få fram mycket specificerade resultat på just den koppling mellan våld och sexualitet som jag ville finna.

Intervjuförfarande

Som jag beskrivit tidigare genomförde jag semistrukturerade intervjuer med totalt tre informanter. Under planeringsstadiet av uppsatsen var min tanke att varje informant skulle få möjligheten att intervjuas vid två olika tillfällen för att öka trovärdigheten och säkerheten i datainsamlingen, så kallad triangulering av datakällor (Larsson 2005). Genom att intervjua varje informant två gånger skulle möjligheten att få ett djupare material med fler beskrivningar och aspekter på fenomenet öka.

Bakom tanken att intervjua vid två tillfällen, fanns även ett etiskt hänsynstagande, då ämnen som våld och sexualitet är känsliga och kan vara svåra att tala om och att informanten skulle känna sig tryggare om de redan hade träffat mig en gång. Min tanke var därför att jag vid den första intervjun huvudsakligen skulle tala om våld för att under intervju två komma in på den sexuella aspekten av relationen.

Under den första intervjun upptäckte jag dock att det föll sig naturligt att även ta upp den sexuella aspekten under första intervjun. Jag upplevde heller inte att min informant kände sig otrygg eller obekvämt utan tvärtom talade hon öppet om sina känslor och upplevelser kring både våld och förhandlingsutrymme kring sex. Jag valde dock att ändå boka in en tid för en andra intervju som dock inte genomfördes eftersom informanten var hemma med sjukt barn den dagen. Dock hade jag redan bestämt mig för att inte genomföra en andra intervju då jag helt enkelt inte hade fler frågor.

Även med de två andra informanterna blev det så att jag genomförde intervjun vid ett tillfälle. Detta berodde mest på yttre omständigheter såsom brist på lokal och tidsbrist, eftersom jag genomförde de sista två intervjuerna i en annan stad och dessutom strax före påskledigheten fanns det helt enkelt ingen möjlighet att boka in en andra intervju.

Utskrift

Utskriften av intervjuerna skedde tidsmässigt i nära samband med att intervjun genomförts. Jag spelade in intervjuerna på mp3-spelare vilket fungerade bra i två fall av tre. En intervju genomfördes i en stor hall vilket innebar att ljudkvalitén inte blev den bästa. Som tur var upptäckte jag detta direkt efter intervjun och skrev därför ner en sammanfattning. Med hänsyn till reliabilitet i studien har jag dock varit restriktiv med att citera ur denna intervju.

Innan det att jag skrev ut min första intervju funderade jag på hur jag skulle gå till väga, hur detaljerad skulle jag till exempel vara med att återge pauser och emotionella uttryck? Svaret fann jag i Kvale (1997) som skriver att utskriftstekniken skall vara anpassad efter syftet med intervjuutskriften. Denna tanke försökte jag hålla i bakhuvudet när jag skrev ut intervjuerna och skrev ut dem på det sätt jag upplevde vara bäst för att kunna minnas så mycket som möjligt av intervjusituationen.

Analys och tolkning

Mitt datamaterial har bestått av både litteratur och intervjumaterial, vilka båda har analyserats med hjälp av ad-hoc metod. Kvale (1997) beskriver hur forskaren med hjälp av ad-hoc metod har möjlighet att analysera materialet i flera steg för att på så sätt finna strukturer och samband. Då jag insåg att mitt intervjumaterial inte var tillräckligt omfattande började jag studera litteratur i form av tidigare forskning för att på så vis kunna bygga upp min analys kring en fördjupad litteraturstudie.

En stor del av litteraturen hade jag redan tidigare läst vilket underlättade analysarbetet. Utifrån uppsatsens syfte och frågeställning konstruerade jag tre huvudsakliga teman som var återkommande teman i den forskning jag tidigare läst.

Analysen av intervjumaterialet skedde i flera steg; jag läste först igenom utskriften för att få en helhetsbild. Jag delade upp de tre huvudtemana i olika färger och markerade texten i de delar av intervjun som handlade om respektive tema. När jag sedan skrev själva analysen var det enkelt att se vilka delar och citat i intervjun som tillhörde vilket tema. Ibland kunde ett citat eller en del passa under flera olika teman. Jag markerade då halva texten i en färg och resten i den andra.

Reliabilitet

Då det gäller min uppsats reliabilitet, det vill säga huruvida forskningsresultaten är att anse som giltiga, inser jag att jag ur min intervjustudie inte kan presentera några konkreta resultat då den inte är tillräckligt omfattande, vilket beskrivs mer utförligt under rubriken "Generaliserbarhet". Jag kan dock diskutera huruvida de exempel från mitt intervju-material som jag i analysen tar upp för att spegla den litteratur som finns kring ämnet, är giltiga och sanningsenliga.

Kvale (1997) beskriver hur intervjuutskrifter, som kan tyckas vara en enkel process, utgör ett metodologiskt problem då en muntlig kommunikation översätts till skriftlig form, vars innehåll sedan utgör den huvudsakliga empiriska källan för studien. Kvale menar att utskrift av en intervju oundvikligen innebär att en rad bedömningar och värderingar görs vilket gör att det empiriska materialet blir en konstruktion.

Jag genomförde mina intervjuer på spanska vilket innebär att jag inte enbart översatte intervjumaterialet från muntlig till skriftlig form, utan även översatte dem till svenska. Då uppsatsen skrevs på svenska ansåg jag det vara naturligt att översätta intervjuerna vid utskrifterna. Jag inser att översättningen innebär en minskad reliabilitet för min studie men anser att jag gjorde det jag kunde för att så riktigt som möjligt översätta informanternas muntliga beskrivningar till svensk text. Det hände dock att jag stötte på problem. Då centralamerikansk spanska skiljer sig från europeisk spanska (vilken är den spanska jag lärt mig) hände det att mina informanter använde ord och uttryck som jag inte förstod och varken kunde finna i mitt spansk-svenska lexikon eller via översättningstjänster på internet. I de flesta fall kunde jag dock ur det sammanhang ordet eller

uttrycket användes förstå dess innebörd vilket underlättade sökandet.

Validitet

Kvale (1997) beskriver validitet som en kvalitetskontroll som bör uppmärksammas under hela forskningsprocessens gång. Kvale presenterar en tabell över sju stadier av validering som jag under uppsatsens gång återkommande kastat ett öga på. Särskilt då det gäller intervjuerna funderade jag på hur jag kunde upprätthålla intervjuernas kvalitet trots att de genomfördes på ett språk som inte var mitt modersmål. Min lösning var att jag i de fall jag inte förstod något jag förstod var viktigt för den fortsatta intervjun, upprepade frågan eller ställde följdfrågor för att på så vis förhindra att min förförståelse skulle kunna komma att tolka ett svar i en viss riktning vilket skulle kunna påverka den fortsatta intervjun.

Min kvalitetskontroll av uppsatsen bestod dock främst av att jag för varje steg jag tagit i forskningsprocessen hela tiden har gått tillbaka och tittat på mitt syfte och min frågeställning för att försäkra mig om att jag upprätthåller en röd tråd genom uppsatsen och undersöker det jag från början avsåg att undersöka. Trots att jag under processens gång var tvungen att delvis ändra mitt metodval anser jag att uppsatsen håller sig väl inom ramarna för mitt syfte och frågeställning.

Generaliserbarhet

Kvale (1997) refererar till Schofield (1990) som beskriver att målet för generalisering bland annat är att fastställa det vanliga, typiska och allmänna i ett fenomen och på så vis visa på en överensstämmelse mellan fallet i forskningen och verkligheten. Mitt intervjumaterial är inte i närheten tillräckligt omfattande för att det ska vara möjligt att generalisera men kan däremot fungera som exempel på de fenomen jag presenterar i min litteraturöversikt. Exempelen från mitt intervjumaterial beskriver dock enbart enskilda personers upplevelser av ett fenomen och kan inte generaliseras till att säga något om hur det är i andra fall.

Etiska reflektioner

När jag kom till Nicaragua insåg jag snart att många av de värderingar kring sådant som sekretess, individualitet och privatliv som jag tog som självklara inte var gällande i det nicaraguanska samhället. För det första finns det i princip inga dörrar i Nicaragua och husen är byggda så att inomhus och utomhus hänger ihop vilket gjorde det i näst intill omöjligt att finna ett rum där jag i

lugn och ro kunde intervju mina informanter. Vid de tillfällen då jag lyckades hitta ett rum med en dörr som gick att stänga blev intervjuerna vid flera tillfällen avbrutna av att personer helt enkelt gick in i rummet för att fråga om saker eller hämta något. En gång kom en man in och började laga fläkten och verkade tycka att jag var extremt konstig som bad honom att lämna rummet. En intervju genomförde jag även i en informants hem då hon inte hade möjlighet att ta sig till organisationens lokal. Likt de flesta familjer i Nicaragua bodde hon med en stor familj på liten yta och jag insåg snabbt att det inte fanns någon plats i hemmet där vi kunde vara ensamma. Till sist flyttade min informant ut två plaststolar på innergården där jag sedan genomförde intervjun med höns runt fötterna och min bandspelare balanserades på ena knäet.

Kanske var dessa omständigheter inte ultimata för en lyckad intervju, men med tanke på förutsättningarna var jag tvungen att släppa efter på kraven när det gällde sekretess. Jag märkte också att mina informanter inte tyckte bry sig avsevärt om att en dörr stod öppen eller att det kom in någon i rummet. Kanske hade det med att göra att de kände sig trygga i den miljö vi var i, vilket antingen var en organisation de hade kontakt med eller som i det sista fallet hemma hos informantens familj.

Informerat samtycke

Samtliga informanter fick ta del av en samtyckesblankett med information om min uppsats, vad det innebar att vara med i studien samt information kring anonymitet. Jag förtydligare även muntligt att intervjun var helt anonym och att informanterna kunde avbryta sin medverkan när som helst om de så ville. Jag betonade även att det var viktigt att informanterna sa till om de inte ville svara på någon fråga då vi skulle komma att prata om sådant som kunde upplevas som jobbigt.

Konfidentialitet

Konfidentialitet inom forskningen betyder att sådan privat information som kan identifiera informanterna inte redovisas i studien (Kvale 1997). Jag har följt detta så tillvida att jag bytt ut informanternas riktiga namn. Annan information såsom bostadsort och ålder har jag inte funnit motiv till att ändra, främst på grund av att informanterna befinner sig i ett annat land och jag därmed finner det högst osannolikt att någon här i Sverige skulle kunna identifiera informanterna. Då uppsatsen skrivs på svenska kommer varken de organisationer jag haft kontakt med eller informanterna kunna ta del av studien i sin helhet.

Presentation av informanter

Informanterna som jag valt att kalla för Theresa, Maria och Nadia, är 16 respektive 17 år och kommer från två mellanstora städer i Nicaragua; León och Estelí. Samtliga deltar i verksamhet anordnad av två olika organisationer som jobbar med barn och ungdomar i riskzonen respektive kvinnor utsatta för våld. Nedan följer en kort sammanfattning av informanternas bakgrund och nuvarande livssituation:

Nadia är 17 år och ensamstående med sin som är 1 ½ år gammal. Nadia träffade den partner som utsatte henne för våld när hon var 12 år gammal, de började umgås men blev ett par först när Nadia var 16. Nadia blev gravid och paret flyttade ihop. Efter ca 1 år började Nadias partner att utsätta henne för våld vilket ledde till att hon lämnade honom för nio månader sedan. Nadia har dock nyligen återupptagit relationen till honom.

Theresa är 16 år och gift med mannen som utsatt henne för våld. Theresa träffade sin partner för ca två år sedan. När de hade varit tillsammans i ungefär en månad började partnern att utsätta Theresa för våld. Theresa berättar att våldet upphörde i samband med att hon var gravid med sin dotter, som föddes för en och en halv månad sedan.

Maria är 17 år och bor med sin ettårige son hemma hos sin mamma och sina syskon. Maria separerade från sin partner för sex månader sedan. Under 1 ½ år bodde de tillsammans i ett eget hus. Maria berättar att partnern började utsätta henne för våld då de hade varit tillsammans i ca 9 månader. Idag har hon enbart kontakt med sin före detta sambo i sådant som rör deras gemensamme son.

Resultat och analys

Olika former av våld

Tidigare forskning visar på att kvinnor som utsätts för fysiskt våld i flertalet fall även utsätts för psykiskt våld (Heise, Ellsberg et.al, Crowell et.al 1996). Heise, Ellsberg et.al (1999) fann att en tredjedel till hälften också utsätts för sexuellt våld. Ellsbergs (2000) studie fann att för en betydande del av informanterna överlappade fysiskt, psykiskt och sexuellt våld varandra och var utifrån informanternas beskrivningar ofta så sammanflätade med varandra att det ibland var svårt att skilja dem åt som separata fenomen.

I min studie fann jag exempel på att informanterna utsattes för flera former av våld och de beskriver händelser där flera former förekom samtidigt;

Maria: ” ... han började klandra mig, slå mig, klaga på mig, att jag inte gjorde tillräckligt hemma, misshandlade mig.... Han lyssnade inte på mig, brydde sig inte om vad jag sa, så det var trakasserier. Om jag pratade med honom la han inte märket till det... och det är sånt som gör ont...”

(Jag tolkar sista meningen i Marias beskrivning som att hennes partner aktivt ignorerade henne när hon tilltalade honom.)

Maria beskrev även hur hon utsattes för sexuellt våld, att hon ibland tvingades till sex fast hon inte ville och att det hände att hennes kille tog på henne mot hennes vilja i samband med att de bråkade. Även Theresa beskrev hur hon utsattes för flera former av våld; fysiskt och psykiskt men även sexuellt.

Fox et.al (2007) fann att det ofta finns en koppling mellan fysiskt och sexuellt våld, på så vis att dessa former av våld ofta sker i relation till varandra; vissa kvinnor utsätts för sexuellt tvång efter att de blivit utsatta för fysiskt våld medan andra utsätts för våld då de vägrat sex. Maria beskrev hur hennes partner flera gånger våldtog henne eller tog på henne på ett sexuellt sätt i samband med att de bråkade. Hon beskriver även en händelse där hon först blev utsatt för fysiskt våld och sedan hur hennes partner ville ha sex med henne;

”... han drog mig i håret, slog mig, sa att han skulle döda mig med sin kniv, han hade den här vid benet (visar att han förvarade den vid smalbenet)... och sedan i sängen, när han blev upphetsad, då började jag gråta... kanske verkar dumt, men han skrämde mig”

Även Theresa beskriver hur hennes partner våldtog henne i samband med att hon blev utsatt för fysiskt våld;

”Han skrek åt mig, anklagade mig för att ha varit otrogen, att jag hade ljugit... han slog mig och kastade saker på mig... sedan puttade han ner mig på sängen och våldtog mig”.

Psykiskt våld – när orden är som slag

K. Andersen (2003) skriver att psykiskt våld är extremt skadligt för offret och att det är det psykiska våldet snarare än det fysiska som leder till oro och rädsla och som därmed ofta är en bakomliggande orsak till PTSD (post-traumatic stress disorder). Författarna menar att då psykiskt våld inte är handgripligt såsom fysiskt våld, är det svårare för offret att rättfärdiga en separation från förövaren.

Nadia skiljer sig från de andra på så sätt att hon inte utsatts för fysiskt våld. Jag finner detta intressant då psykiskt våld och framförallt kopplingen mellan psykiskt våld och sexuellt våld är något som tidigare forskning inte berört i särskilt hög utsträckning.

Nadia beskriver det psykiska våld hon utsattes för som att hennes partner behandlade henne på vad hon beskriver som ”ett typiskt nicaraguanskt sätt”;

”... hur ska jag förklara... jo till exempel förolämpningar, anklagelser, att bli behandlad på ett ”Nicaraguanskt sätt” är våld... han sa att jag var dum, dålig... fick mig att må dåligt... ”.

”... mina rättigheter blev misshandlade, för som del i ett par har man rättigheter, man måste kunna säga; detta gillar och detta gillar jag inte...”.

Maria beskriver hur hon upplevde det psykiska våldet som än mer smärtsamt än det fysiska;

Maria: *”... han skrek på mig, använde sig av fula ord... det är de fula orden är som slag... det är de*

fula orden som gör mest ont, visst gör slagen ont men det går över, men de fula orden...(blir tyst)...

Jag: ... de samlas inuti?"

Maria: "Ja, ja precis..."

Svartsjuka och kontroll

Ellsbergs (2000) studie pekar på att extrem svartsjuka och kontroll ofta utgör en central del av det våld kvinnor utsätts för i en parrelation. Theresa beskriver svartsjuka som den faktor som utlöste våldet från första början;

"Han fick reda på att jag tidigare hade varit med en kille på mitt jobb, vi hade bara kyssts, inget mer, men han ville inte tro på mig, sa att jag hade ljugit om att jag var oskuld... han blev jättearg, sa att: "du är en hora som din mamma"... nedvärderade mig och sa mycket fula saker..."

Strax efter denna utlösande händelse började Therasas partner även att utsätta henne för fysiskt våld.

Anklagelser om otrohet var även något centralt i Nadias relation och hon beskriver hur hon hade sex med sin partner fastän hon inte ville för att undvika anklagelser;

"... för ibland, ungefär fyra gånger men kan ha varit fler, var det så att jag inte ville men att jag var tvungen att göra det, om jag inte ville ha sex med honom började han anklaga mig för att ha en annan... för att han inte skulle tro att jag hade en annan var jag tvungen att göra det med honom..."

Nadia beskriver även extrem kontroll som något centralt i det psykiska våld partnern utsatte henne för och minns tydligt första gången det hände;

"Det började en gång när han kom hem sent från sitt arbete och jag hade inte kommit hem än, jag slutade vid kanske vid fem, sex på kvällen... och kom hem vid halv sju, då var jag tvungen att förklara varför jag kom hem sent... jag tyckte inte att jag behövde det. Efter det började han

förolämpa och manipulera mig... kontrollera mig..."

Från nyförälskelse till våld

Ellsberg (2000) fann att i 50 % av fallen började våldet inom två år från det att äktenskap eller sammanboende inletts och i 80 % av fallen inom fyra års tid. I både Nadia och Marias fall började våldet 1 respektive 1 ½ år efter det att de flyttat ihop med sin partner. I Therasas fall började våldet redan efter 1 månads tid. Informanterna beskrev förhållandets början som en tid av nyförälskelse och att allt fungerade bra. Efter en period, vars längd skiljer sig mellan informanterna, upplevde informanterna att deras partner förändrades.

Borttaget: ¶

Borttaget: ¶
¶

Informanterna beskrev hur deras partner plötsligt förändrades i samband med att våldet började. Maria beskriver det som att hennes partner genomgick en personlighetsförändring och blev en helt annan person än den hon var förälskad i;

"För det var som att han bytte personlighet... som att den personen jag blev kär i hade dött..." "i början var allt så lugnt... sen var det som han bytte personlighet, blev en annan... började bråka om minsta sak, skälla på mig...". Maria beskriver även hur pojkvännen började vara ute på kvällarna och dricka alkohol och att han började bli våldsam när han var full.

Även Nadia beskrev hur hennes pojkvän efter ca 1 års förhållande förändrades; hon upplevde att han var mycket stressad och utmattad vilket hon trodde berodde på att han hade det jobbigt i sitt arbete. I samband med denna förändring blev pojkvännen mycket misstänksam och började trakassera Nadia psykiskt.

Therasas fall skiljer sig på så vis att våldet började på ett mycket tidigare stadium i förhållandet än i de två andra fallen, varför Theresa inte beskrev att hon upplevde samma förändring i sin partners personlighet som de två andra informanterna. Dock beskrev hon att relationen fungerade bra den första månaden men att detta förändrades då pojkvännen fick reda på att hon tidigare haft en relation med en annan kille.

Att lämna eller stanna kvar

Ellsberg (2000) fann att flera olika faktorer påverkar hur länge en kvinna stannar i en våldsam parrelation. Ungefär 25% av kvinnorna i studien lämnade sin relation inom de första fyra åren efter det att våldet tog sin början och i 70% av fallen beräknades det vara troligt att kvinnorna skulle komma att lämna sin partner så småningom. Studien kom fram till att kvinnor under 25 år som gått i skolan mer än 6 år samt kvinnor utan tidigare historia av våld i sin egen eller mannens familj, lämnade relationen permanent på ett tidigare stadium än andra kvinnor.

I min studie fann jag inga exempel som stämmer överens med de ovanstående faktorerna då ingen av mina informanter lämnat sin relation permanent eller på eget initiativ. Den tidigare forskning jag tagit del av fokuserar likt Ellsberg (2000) ovan på att det är kvinnan som aktivt lämnar relationen efter en period vars längd påverkas av olika faktorer. Innan det att jag påbörjade min uppsats hade även jag en förförståelse kring att de tjejer som skulle ha separerat från sin förövare skulle ha gjort detta på eget initiativ och med våldet som främsta anledning. Av Maria, Theresa och Nadia är det dock enbart Maria som permanent separerat från sin partner, men detta var inte hennes beslut och heller inte hennes önskan;

”Nej... jag ville inte separera på grund av vårt barn, jag ville att min son skulle få ha sin pappa hela tiden... men saker händer fast att man inte vill... ja...”.

(Paret separerade efter att Marias partner träffat en ny tjej.)

Nadia separerade visserligen från sin partner för nio månader sedan men har sedan en tid tillbaka återupptagit relationen. Nadia beskriver dock att det var hennes beslut att lämna relationen;

”... han sa att jag var dum, dålig... fick mig att må dåligt... det var en form av våld, därför, efter att vi bott ett år tillsammans och detta började, var vi ihop ungefär ett halvår till... sedan lämnade jag honom med min bebis...”

” ... vi separerade av flera anledningar för nio månader sedan... mycket på grund av våldet, på grund av att våldet finns där hela tiden, på varje plats... så vi har varit separerade i nio månader.

Men på senaste tiden... det är inte så att jag gått tillbaka till honom men... du vet... man känner sig deprimerad... när man känner en person så väl, det är svårt... jag har tagit min tillflykt till honom när jag känt mig deprimerad... jag vet att det är ett misstag... jag vet ju att en person som är våldsam aldrig kommer att förändras... det är svårt, så svårt..."

Jewkes (2001) diskuterar kring varför tonåringar i Sydafrika tycks tolerera och stanna i förhållanden trots att det är dysfunktionella och präglas av våld. Ett svar kan enligt författarna finnas i det samhälle ungdomarna lever i, som präglas av arbetslöshet och brist på aktiviteter och arenor där ungdomar kan utvecklas och få självförtroende. Istället är det de sexuella relationerna som blir en arena där respekt och status kan vinnas. För tonårstjejer kan sexuella relationer även innebära en materiell vinning, särskilt i relationer med äldre killar med bättre ekonomiska resurser, vilket kan förklara varför många stannar i en dysfunktionell relation. Heise (1999) tar upp följande faktorer som kan utgöra anledningar till varför kvinnor stannar i ett våldsamt förhållande: saknar andra möjligheter till försörjning, stannar på grund av barnen, är känslomässigt beroende av sin partner, saknar socialt stöd av familj och vänner samt hopp om att partner ska förändras.

Nadia beskriver i citatet ovan vilka motstridiga känslor hon känner inför att hon återupptagit relationen till sin före detta partner. Hon beskrev hur partnern är den som hon tagit sin tillflykt till när hon varit deprimerad vilket tyder på att hon inte har tillgång till ett socialt nätverk som kan ge henne stöd och hjälp när hon har det jobbigt och att hon därmed är känslomässigt beroende av sin partner. Under intervjun beskrev Nadia hur hon som liten utsattes för våld av sina föräldrar vilket talar för att hon inte har det sociala stöd som är nödvändigt för att ha kraft att lämna sin partner permanent.

Även Theresa, som fortfarande lever tillsammans med mannen som utsatt henne för våld, uppfyller flera av de faktorer som Heise (1999) beskriver. Theresa uttrycker tydligt under intervjun att hon stannar i relationen för sin nyfödda datters skull. Troligen kan även Therasas brist på andra möjligheter till försörjning påverka hennes val, då möjligheterna till arbete är små i staden där hon bor. Även det faktum att Therasas moder lever under svåra förhållanden och mår psykiskt dåligt talar för att hennes mamma inte kan ge henne det sociala och ekonomiska stöd som skulle krävas om Theresa skulle lämna sin partner. Theresa uttrycker även ett hopp om att hennes partner har förändrats sedan dottern föddes:

”Vår relation fungerar bra nu... vårt liv kretsar kring vardagen, att ta hand om vår dotter är det viktigaste... min man jobbar mycket och är inte hemma så ofta...”

Barnett (2000) pekar på tidigare forskning som visar att det är en process att lämna ett våldsamt förhållande och att kvinnan måste göra vissa omvärderingar av sin relation innan hon är redo att lämna den. Dessa omvärderingar innebär bland annat en förståelse för att relationen är ohälsosam och att den inte kommer att bli bättre. Nadia beskrev hur hon innerst inne förstår att hennes partner aldrig kommer att förändras, vilket innebär att hon trots allt gjort en sådan omvärdering. Ett exempel på motsatsen är Theresa som beskrev hur hon inte länge utsätts för våld, att relationen har förändrats efter dotterns födelse för en månad sedan och att den fungerar bra idag.

Holmberg och Enander (2004) beskriver kvinnors uppbrott som bestående av tre processer där det rent fysiska uppbrottet bara är en. Kvinnors känslomässiga uppbrott från sina förövare beskrivs av Holmberg och Enander som brytandet av ett traumatiskt band, sammanflätat av starka och motstridiga känslor: en process som kan sträcks sig över lång tid. Att rent kognitivt förstå att man har blivit misshandlad beskrivs vidare som ytterligare en process, som oftast följer efter det fysiska uppbrottet.

Barett (2000) tar upp ekonomiskt beroende som en av de största faktorerna som hindrar kvinnor från att lämna ett våldsamt förhållande. Flera studier pekar på ett samband mellan kvinnans obefintliga inkomst och att hon stannar kvar i ett våldsamt förhållande.

Ellsberg (2000) skriver hur kvinnor i Nicaragua än idag är underordnade män vad gäller såväl ekonomiska, juridiska såväl som sociala rättigheter. Under min vistelse i Nicaragua och särskilt i staden León, där arbetslösheten är högst i landet, fick jag veta att det i princip inte finns någon arbetsmarknad för kvinnor som saknar högre utbildning.

Av informanternas beskrivningar och av den information jag fick om deras livssituation i övrigt förstod jag att de alla kom från relativt fattiga familjer. På grund av deras unga ålder och det faktum att de fått barn tidigt hade ingen av dem gått färdigt grundskolan. Troligen är informanternas

socioekonomiska situation något som i hög grad påverkar deras val att lämna eller stanna i en våldsam relation och också inverkar på hur lätt eller svårt det är att bryta känslomässiga band. De utgör exempel på hur kvinnors bristande möjligheter till självförsörjning i ett samhälle som Nicaragua sätter ramarna kring deras valmöjligheter.

Förhandlingsutrymme kring sex

Våld och förhandlingsutrymme

Tidigare forskning pekar på att tonårstjejer utsatta för våld av sin partner har begränsat utrymme att kommunicera och förhandla kring preventivmedel och säker sex (Fox et. al.(2007), Wood et. al (1998), Silverman (2004), Teitelman et. al (2008)). En klar majoritet av informanterna i Fox et. al.(2007):s studie uppgav att de förhållanden under vilka de hade sex kontrollerades av partnern genom våld och/eller hot samt av anammandet av sociala konstruktioner gällande sexualitet vilka kvinnan förväntades följa. Fox et. al (2007) tar även upp att då fysiskt och sexuellt våld ofta är sammanlänkande sker sex många gånger under tvång vilket innebär att tonårstjejjers möjligheter att förhandla kring säker sex då i princip är obefintliga.

Nadia, Maria och Theresa pratade alla med sina partners om preventivmedel i samband med att de inledde en sexuell relation. Theresa var rädd för att bli gravid och paret använde därför kondom de första månaderna. Maria gjorde valet att inte använda preventivmedel. Nadia skiljer sig från de andra på så sätt att hon är den enda som uttrycker att hon inte hade något förhandlingsutrymme kring preventivmedel, då hennes partner inte ville att de skulle skydda sig:

"... jo vi pratade om det (preventivmedel) men här i Nicaragua har vi "machismo" och därför använder inte männen kondom, det är svårt... men... eeh..."

Nadia beskriver även hur hon efter att ha fått sitt första barn, ville börja "planera" och skydda sig för att inte få fler barn, men att hennes partner inte tyckte om detta. Nadia beskrev det som något som är sammankopplat med sociala konstruktioner i det nicaraguanska samhället och som en form av kontroll:

" ... ett eller två barn gör ingen skillnad, men tre, fyra, fem, ju flera barn desto svårare är det för

andra personer att närma sig kvinnan... att närma sig dig, att ha en relation med dig. Ja... för då måste det vara en mycket, mycket äldre person som vill leva med dig, som har arbete, för det är svårt att försörja tre, fyra barn... allt är så dyrt, maten, hyran... så... därför är det bättre om kvinnan har flera barn..."

Även om både Maria och Theresa hade förhandlingsutrymme att besluta kring preventivmedel är frågan komplex. De beskriver hur de utsattes för sexuellt våld i sitt förhållande, men samtidigt hur sex i början var någonting de hade förhandlingsutrymme kring. Maria uttrycker detta på följande sätt;

"När vi inledde vår relation började vi ha sex, för att jag ville, för att jag tyckte om honom... men sedan, när han började slå mig, då hände det saker som jag inte gillade, han blev en annan person..."

Det visar hur komplicerat fenomenet är och hur förhandlingsutrymmet kring sex kan ändras och skifta under relationens gång och att sex i en relation där våld förekommer både kan vara något positivt och ett barn kan vara efterlängtad, men andra gånger kan sex utgöra en del av våldet. Denna komplexitet är dock något jag upplever saknas en diskussion kring i litteraturen och tidigare forskning som i vissa fall enbart presenterar fenomenet i svart-vit statistik (se exempelvis Jewkes et. al 2001, Teitelman 2008) .

Nadia beskriver hur hon återupptagit relationen till sin före detta partner:

"... sedan en tid tillbaka, några dagar, gör vi saker tillsammans; vi har en kärleksaffär, han är inte längre min pojkvän men... jag kände mig deprimerad och tog min tillflykt till honom, men det är inte så att jag vill gå tillbaka till honom... det är bara ett äventyr/kärleksaffär, bara för en tid..."
(Nadia beskriver att de har ett "äventyr" tillsammans vilket på spanska även betyder kärleksaffär/kort kärlekshistoria.)

Jag tolkar Nadias beskrivning som att hon återupptagit en sexuell relation till sin före detta partner och att hon upplever denna kärlekshistoria som en tillflykt och något hon gör för att må bättre. Citatet visar hur komplext fenomenet är då Nadia upplever det som positivt att ha en sexuell

relation med samma partner som tidigare utsatt henne för sexuellt våld.

Sociala konstruktioner kring kvinnlighet och moderskap

Theresa, Maria och Nadia har utsatts för sexuellt våld och har varsitt barn vilket skulle kunna tolkas som att de haft litet eller obefintligt förhandlingsutrymme kring säker sex och preventivmedel.

Berglund (2008) pekar dock på att socialt risktagande beteende är ett komplext fenomen som påverkas av flera olika aspekter. I studien framkommer bland annat att de kulturella konstruktioner kring kvinnlighet och moderskap som råder i Nicaragua påverkar sexuellt risktagande hos unga kvinnor, genom att kvinnlighet är starkt kopplat till fertilitet. Att kunna bli gravid innebär ett självförverkligande av att vara moder och kvinna, vilket är mycket viktigt i den nicaraguanska kulturen och går före andra självförverkliganden såsom att vara ekonomiskt oberoende eller jämställd. Berglund menar att unga kvinnor därför är nyfikna på om de är riktiga kvinnor, dvs. om de kan bli gravida och därmed inte är benägna att använda preventivmedel innan det att de fått sitt första barn. Även Jewkes (2001) studie pekar på en liknande konstruktion i det sydafrikanska samhället, där tonårstjejer ofta uppmuntras till att bli gravida av både sin familj och sin partner, för att bekräfta sin kvinnlighet, fertilitet och kärlek till sin partner.

Borttaget: ¶

Ett exempel på förekomsten av de konstruktioner som beskrivits ovan finner jag i fallet Maria, som i början av sin relation gjorde ett aktivt val att inte använda preventivmedel:

Jag: Pratade ni om att använda preventivmedel när ni inledde er relation?

Maria: "Nej, eller, han (pojkvännen) tog upp det men det var jag som inte ville... jag ville inte ta p-piller eftersom det kan vara farligt. Han (pojkvännen) sa: Maria, vill du att vi planerar?, men jag sa "Nä, jag vill inte det just nu" Så sa jag och så fick vi barn (pekar mot sonen), ett barn är en gåva från Gud..."

Under intervjun uttalade inte Maria att hon hade haft en önskan om att få barn, utan snarare att hon hade inställningen att om hon blev gravid så blev hon det och i så fall var det någonting positivt även om det inte var planerat. Jag tolkar det som att kulturella och sociala konstruktioner kring kvinnlighet och moderskap mycket väl kan ligga bakom det val Maria gjorde när hon bestämde sig för att inte använda preventivmedel. Även i Therasas och Nadias fall upplevde jag att de hade uppfattningen om att barn var någonting som ingick i paketet då de flyttade ihop med sina partners

och att deras graviditet, även om den inte var planerad, var någonting de förväntade sig skulle hända förr eller senare.

Flera forskare tar upp den katolska kyrkans inflytande över det nicaraguanska samhället och särskilt då det gäller att förmedla uppfattningar och normer kring sexualitet. Kyrkan förespråkar avhållsamhet innan äktenskapet och bannlyser preventivmedel och abort samt hävdar även att preventivmedel inte fungerar eller är farliga, vilket många unga använder som argument för att inte skydda sig (Berglund 2008).

Citatet av Maria ovan skulle kunna vara ett exempel på denna uppfattning, då Maria har uppfattningen att p-piller kan vara farliga. Även då hon säger att varje barn är en gåva från Gud anar jag att hennes val att inte använda preventivmedel kan ha sin grund i den katolska tron.

Preventivmedel och makt

Flera forskningsstudier tar upp mäns ovilja att använda preventivmedel. Wilson-Williams et. al (2008) hänvisar till en studie i Zambia som indikerar att män har en rädsla för familjeplanering och användandet av preventivmedel då det ger kvinnan ökad frihet, vilket innebär att mannen förlorar makt. Både Heise (1999) och Fox et. al (2007) pekar på att användandet av kondom i många kulturer är förknippat med otrohet, promiskuitet och prostitution varför många kvinnor inte vill diskutera användandet av detta på grund av rädsla för sin partners reaktion.

Ett exempel på mannens ovilja att använda preventivmedel ser vi i exemplet Nadia. Nadia berättar att hon och hennes partner pratade om att använda preventivmedel men att hennes partner inte ville använda kondom;

"... jo vi pratade om det men här i Nicaragua har vi "machismo", och därför använder inte männen kondom, det är svårt... men... eeh..."

Nadia berättar även att hon uppfattade hennes partners ovilja att familjeplanera som en form av kontroll, att han genom att få många barn skulle förhindra att andra män närmade sig henne;

" ... ett eller två barn gör ingen skillnad, men tre, fyra, fem, ju flera barn desto svårare är det för andra personer att närma sig kvinnan... att närma sig dig, att ha en relation med dig. Ja... för då

måste det vara en mycket, mycket äldre person som vill leva med dig, som har arbete, för det är svårt att försörja tre, fyra barn... allt är så dyrt, maten, hyran... så... därför är det bättre om kvinnan har flera barn..."

Den machismo som Nadia talar om nämner Berglund (2008) som en av de sociala konstruktioner i det nicaraguanska samhället som påverkar ungdomars sexuella risktagande då konstruktionen innehåller föreställningen om att män har rättighet till fri sexualitet, det vill säga till sex utanför äktenskapet/ relationen.

Även Fox et. al (2007) pekar på otrohet som ytterligare en faktor som påverkar sexuellt risktagande. I nämnda studie hade i princip samtliga informanter (14 av 18) erfarenhet av att deras partner varit otrogen och flera informanter uppgav deras partners otrohet som en av de största riskerna för att få HIV eller STD/STI.

Under min vistelse i Nicaragua fick jag intrycket av att mäns otrohet var vanligt förekommande och något som nästan betraktades som normalt. Bland mina informanter var det endast Maria som beskrev att hennes partner varit otrogen, men då jag inte aktivt frågade efter detta är det möjligt att även de andra hade erfarenhet av detta.

Alkohol och droger

Fox et. al (2007) tar även upp användandet av alkohol och droger som en riskfaktor för sexuellt risktagande. Flera informanter beskrev att de utsattes för sexuellt våld i samband med att deras partner druckit alkohol och att de då inte hade möjlighet att förhandla kring användandet av preventivmedel. Flera informanter beskrev alkoholbruk bland män som något mycket vanligt i det sydafrikanska samhället.

Jag finner ett exempel på sambandet mellan alkohol och våld i Marias fall, som beskriver hur våldet förvärrades då hennes partner druckit alkohol;

"... och när han druckit blev det värre... han drog mig i håret, slog mig, sa att han skulle döda mig med sin kniv (han hade den här vid benet, visar att han förvarade den vid smalbenet)... och i sängen, han blev upphetsad, började jag gråta... kanske verkar dumt, men han skrämde mig..."

Nadia uppger att hennes partner inte hade druckit i samband med att han utsatte henne för våld, men tar upp att hennes uppfattning är att alkoholbruk och våld ofta hänger ihop;

”Våld har ibland också ha att göra med alkohol och droger... Det som är vanligt här är att mannen är ute och dricker mycket alkohol, går hem full, tvingar den andre till sex, den ena slår den andre, förolämpar... och alla grannar kan höra... så alkohol och droger hänger mycket ihop med våld...”

La prueba del amor

Berglund (2008) finner förklaringar till ungdomars sexuella risktagande i de sociala konstruktioner och normer som råder i det nicaraguanska samhället. Berglund kommer fram till att det finns flera konstruktioner skapade av män kring kvinnors sexualitet. En av dessa konstruktioner är ”La prueba del amor” (beviset på kärlek) vilket innebär att ge sig sexuellt åt en man är det yttersta beviset på kärlek. Berglund fann att denna konstruktion gör att tonårstjejer pressas till sex av sina partners. Även Wood et.al (1998):s studie kring tonårstjejer och sexuellt risktagande i Sydafrika uppmärksammar liknande sociala konstruktioner kring sexualitet; då sex anses vara det enda giltiga sättet att bevisa sin kärlek för en man pressas tonårstjejer på så vis att visa sin kärlek genom sex.

I två av mina tre intervjuer frågade jag intervjupersonen om hon hört talas om ”La prueba del amor” och om hon hade någon erfarenhet av detta. När jag frågade Theresa svarade hon genom att nicka energiskt och spärta upp ögonen och berättade att när hon först träffade sin pojkvän så var hon oskuld och ville vänta med sex, men att pojkvännen tjatade om ”La prueba del amor”: att om hon inte hade sex med honom så betydde det att hon heller inte älskade honom. Efter en tid gick Theresa med på att ha sex fastän hon egentligen ville vänta och hon minns fortfarande det exakta datumet då det hände.

Maria var väl medveten om vad ”La prueba del amor” innebar men hade inga egna erfarenheter av fenomenet. Tvärtom berättade Maria att hon började ha sex med sin kille eftersom hon själv ville det och att hon inte kände sig tvingad eller pressad till det utan att det var ett eget val.

Feministiska teoretiker talar om sexualitet som en social konstruktion som baseras på mäns erfarenheter och definitioner vilket i sin tur legitimerar användandet av sexuellt tvång mot kvinnor.

Kelly (1988) menar att mäns sexualitet kulturellt konstrueras som sammanlänkat med aggression. Inom feministisk forskning talar man om "the concept of sexuell access" vilket innebär att det finns en föreställning om kvinnan som ett tillgängligt objekt. Detta synsätt förstärks av en naturalistisk föreställning om att män styrs till handlingar av sin sexuella drift. "The concept of sexuell access" handlar även om föreställningen om att en man har en allmängiltig rätt till sexuell tillgänglighet och en exklusiv rätt till sin partner vilket även rättfärdigar användandet av våld om han inte får detta.

Sammanfattande diskussion

Som jag beskrivit tidigare blev min uppsats inte riktigt som jag hade tänkt mig från början. Trots att det inte går att dra några generella resultat från min intervjustudie upplever jag dock att jag har kunnat uppfylla mitt syfte, vilket var att ta reda på hur tonårstjejer som utsatts för våld av sin partner beskriver sina upplevelser kring våld och förhandlingsutrymme i relationen.

Genom att analysera informanternas beskrivningar och koppla dem till centrala fenomen i den tidigare forskningen, har jag kunnat ge exempel på hur våld kan ta sig uttryck i en parrelation och hur våldet kan påverka förhandlingsutrymmet kring sex. Jag har även kunnat visa på hur faktorer i det nicaraguanska samhället och framförallt sociala och kulturella konstruktioner kring kön, genus och sexualitet sätter ramarna för de livsvillkor som mina informanter, och andra unga kvinnor i Nicaragua, lever under.

Syftet med min uppsats var även att ta reda på vad som finns skrivet om våld i nära relationer kopplat till sexuellt risktagande. Trots att jag hittade relativt bra med litteratur om ämnet förstod jag att sambandet mellan våld och sexuellt risktagande fortfarande är relativt outforskat. Wood et. al (1998), Jewkes et. al (2001), Silverman et. al (2004) samt Teitelman et. al (2008) betonar samtliga att fortsatt forskning är nödvändigt för att få ytterligare kunskap kring sambandet mellan våld och sexuellt risktagande i tonårsrelationer. Personligen upplevde jag även att den tidigare forskningen enbart skrapar på ytan av det komplexa fenomen som våld och sexuellt risktagande är. Från min intervjustudie har jag fått en förståelse för att upplevelser av våld och förhandlingsutrymme kring sex inte är något som kan delas upp i svart eller vitt: förövaren är inte antingen ond eller god, förhandlingsutrymmet är inte antingen befintligt eller totalt obefintligt. Istället präglas fenomenet av en mängd olika aspekter och av förutsättningar och konstruktioner som ligger såväl på en individuell som på en strukturell nivå. Jag upplever dock att tidigare forskning i många fall enbart fastställer att ett samband mellan våld och sexuellt risktagande existerar, men inte beskriver hur detta samband ser ut.

Jag inledde denna uppsats med att i prologen beskriva Nicaragua som ett land med en stor ung befolkning och jag ifrågasatte hur denna unga befolkning ska kunna försörja sina många barn i ett land där stor arbetslöshet råder. Wood et al (1998) tar upp vikten av att socialt förebyggande arbete ser unga i den sociala kontext de lever sig i och att det inom förebyggande arbete råder en

föreställning om att teoretisk kunskap om preventivmedel automatiskt leder till ökad användning .
Kommentaren visar på hur viktigt det är att framtida forskning undersöker hur sambandet mellan
våld och sexuellt risktagande faktiskt ser ut för att på så vis kunna förbättra situationen för unga,
såväl i Nicaragua som i övriga världen.

Referenser

Andersson, Deborah K/Saunders, Daniel G. (2003) Leaving An Abusive Partner: An Empirical Review of Predictors, the Process of Leaving, and Psychological Well-Being. I: *Trauma Violence Abuse*. Vol.4, Nr 2, s. 163-191.

Barnett, Ola W.(2000) Why Battered Women Do Not Leave, Part1: External Inhibiting Factors Within Society. I: *Trauma Violence Abuse*. Vol 1, Nr. 4, s.343-372.

Barnett, Ola W. (2001) Why Battered Women Do Not Leave. Part 2: External inhibiting factors- Social support and internal inhibiting factors. I: *Trauma Violence Abuse*. Vol.2, Nr. 1, s 3-35.

Berglund, Staffan (2008) *Competing everyday discourses: the construction of heterosexual risk-taking behavior among adolescents in Nicaragua: towards a strategy for sexual and reproductive health empowerment*. Malmö: Malmö högskola.

Crowell, Nancy A/ Burgess, Ann W (1996) *Understanding violence against women*. Panel on Research on Violence Against Women, Committee on Law and Justice, Commission on Behavioral and Social Sciences and Education, National Research Council. Washington, D.C., National Academy Press.

Ellsberg, Mary Carroll(2000): *Candies in hell : research and action on domestic violence against women in Nicaragua* . Umeå: Umeå Universitet

Fox, Ashley M / Jackson, Sharon S./ Hansen, Nathan B. / Gasa, Nolwazi /Crewe, Mary/ Sikkema, Kathleen J. (2007) In Their Own Voices: A Qualitative Study of Women's Risk for Intimate Partner Violence and HIV in South Africa. I: *Violence against women*, Vol. 13, Nr.6, s. 583-602.

Hearn, Jeff (1998). *The violences of men : how men talk about and how agencies respond to men's violence to women*. London, SAGE.

Heise, L/ Ellsberg, M/ Gottemoeller, M. (1999) *Ending Violence Against Women*. Population Reports. Baltimore, Johns Hopkins University School of Public Health.

Holmberg, Carin/ Enander, Viveka (2004) *Varför går hon?: om misshandlade kvinnors uppbrottsprocesser*. Ystad, Kabusa.

Hussain, Rafat/Khan, Adeel (2008): *Women's Perceptions and Experiences of Sexual Violence I Marital Relationships and Its Effects on Reproductive Health*. I: *Health Care for Women International*. Vol. 29, Nr 5, s. 468-483.

Jewkes, Rachel/ Vunduleb Caesar/ Maforahc, Fidelia/ Jordaand Esmé (2001) Relationship dynamics and teenage pregnancy in South Africa. I: *Social science and Medicine*. Nr. 52, s 733-744.

Kelly, Liz(1988) *Surviving sexual violence*. Cambridge, Polity.

Silverman, Jay G/ Raj, Anita / Clements, Karen (2004) Dating Violence and Associated Sexual Risk and Pregnancy Among Adolescent Girls in the United States. I: *Pediatrics*. Vol. 114, Nr. 2, s 220-225.

Teitelman, Anne M/ Ratcliffe, Sarah J./ Morales-Aleman, Mercedes/ Sullivan, Chris M (2008) Sexual Relationship Power, Intimate Partner Violence, and Condom Use Among Minority Urban Girls. I: *Journal of Interpersonal Violenc*, Vol. 23, Nr 12, s. 1694-1712.

Wilson-Williams, Lyndsey/ Stephenson, Rob/Juvekar, Sanjay/Andes, Karin. (2008) Domestic Violence and Contraceptive Use In a Rural Indian Village. I: *Violence Against Women*. Vol. 14, Nr 10, s. 1181-1198.

Wood, Karharine/Fidelia, Maforah/Jewkes, Rashel(1998) He forced me to love him: putting violence on adolescent sexual health agendas. I: *Social Science and Medicine*, Vol. 47, Nr 2, s 233-242.

Internetkällor

Svenska ambassaden i Managua: *Landöversikt, Nicaragua, augusti 2008*. Utrikesdepartementet.
<http://www.regeringen.se/content/1/c6/01/39/65/de912ba3.pdf>

Utrikesdepartementet: *Mänskliga rättigheter i Nicaragua 2007.*

http://www.manskligarattigheter.gov.se/dynamaster/file_archive/080314/574b11f6244d420a8481c45b076d292e/Nicaragua.pdf

Bilaga 1

Intervjuguide

Inledning

- Beskrivning av syftet med min uppsats.

Inledande frågor:

- Kan du berätta för mig om när du träffade den partner som utsatte dig för våld? (Om det är flera partners, den första som utsatte dig för våld).
- När och hur träffades ni? Hur började er relation?
- Kan du berätta för mig om första gången du blev utsatt för våld?

(Uppföljningsfrågor: Hur började det? Vad hände? Hur reagerade du då? Hur kände du då?)

- Vad hände sedan i er relation? På vilka sätt utsattes du för våld? (olika former)
- Hur ser er relation ut idag? (avslutad eller pågående)

Avslutning (Här kommer eventuellt intervju 1 att avslutas, annars fortsättning nedan)

Inledning intervju 2/ fortsättning intervju 1

Som jag berättade förra gången/tidigare så är syftet med min uppsats också att ta reda på hur våld i en relation påverkar den sexuella delen av relationen, t.ex. om man använder preventivmedel eller inte

- Hur var det för dig i din relation? När började du och din partner att ha en sexuell relation? Hur började det? Vems initiativ var det att inleda en sexuell relation?
- Använde ni preventivmedel? Om ja; vems var initiativet? Pratade du med din pojkvän om preventivmedel? Vem tog initiativet till att prata om det? Hur kändes det att prata om det? Vad ledde det till?
- Unga kvinnor som har liknande erfarenheter som dina har ibland upplevelser av att det är mannen som har makten att bestämma över sex. Hur var det för dig? Vem brukade ta initiativet till sex? Upplevde du att du hade möjlighet att säga nej till sex eller ta initiativet till sex?

Bilaga 2

Formulario de consentimiento y información

Me llamo Linnea Enander y soy una estudiante en la Universidad en Suecia. Estoy escribiendo un estudio sobre violencia en relaciones. Por eso me gustaría hacer una entrevista contigo sobre tus experiencias de violencia. La entrevista va a constituir parte en un estudio que va a ser publicada en la Universidad de Gotemburgo en Suecia.

- Tú participación en la entrevista es totalmente voluntario durante todo el estudio, lo cual significa que puedes terminar la entrevista y tú participación en cuanto quieras.
- La entrevista es totalmente anónima. Toda la información personal va a ser anónima para impedir que alguna persona extraña puede identificar a los que participan en el estudio. La información que aparece durante la entrevista va a ser guardada en un lugar seguro para asegurarse de que ninguna otra persona puede tener acceso.
- La entrevista va a tomar parte en un estudio en la Universidad de Gotemburgo en Suecia, y no en ningún otro propósito.

Si tienes preguntas o pensamientos antes o después de la entrevista, eres muy bienvenido a tomar contacto conmigo en mi celular: 4900280 o en mi email: Linneanander@hotmail.com

Tú participación va a ser de muy gran valor por mi estudio.